

Kwalitatieve en kwantitatieve niveaubewaking bij de moderne vreemde talen

Het is een taak van de overheid om het onderwijs te organiseren in een samenhangend systeem van schooltypes en de eindkwalificaties ervan zo duidelijk mogelijk vast te stellen. De verschillende diploma's hebben immers maatschappelijke waarde.

De middelen waarmee de overheid de verschillende niveaus bewaakt, zijn kwalitatief en kwantitatief van aard. Kwalitatieve middelen zijn kerndoelen en examenprogramma's met eindtermen; kwantitatieve middelen zijn minimum-urentabellen. Het gebruik van deze middelen door de overheid verandert in de tijd. De examenprogramma's varieerden en variëren in de loop der tijd aanzienlijk, zowel inhoudelijk als ook wat betreft uitvoerigheid en gedetailleerdheid, dus de mate waarin ze veel of weinig overlieten aan de interpretatie van scholen en docenten. Voor de moderne vreemde talen lieten de jaren tachtig en negentig een toenemende gedetailleerdheid van de examenprogramma's zien. Bovendien werden in 1993 als extra tussenniveau vóór de eindexamens de kerndoelen ingevoerd voor wat toen nog de basisvorming heette.

Deregulering

Op deze toenemende regulering volgde in de jaren nul een tegenbeweging. Zowel de kerndoelen voor de onderbouw (2006) als de examenprogramma's havo/vwo (2007) werden 'geglocaliseerd', dat wil zeggen aanzienlijk korter, abstracter en opener gemaakt. Voor de

vmbo-examens was het verloop minder extreem.

Al in 1998/1999 ging bij de invoering van de tweede fase havo/vwo de kwalitatieve regulering gepaard met een kwantitatieve deregulering: de traditionele minimumlesurentabellen werden vervangen door de studielasturenbenadering. De lesurentabellen waren harde voorschriften geweest; de studielasturen tabellen zijn alleen adviezen en indicaties, die de scholen veel vrijheid geven. Sinds de 'globalisering' van 2006/2007 zet de overheid dus zowel haar kwantitatieve als kwalitatieve niveaubewakingsmiddelen zeer losjes in.

Een extra kwalitatief niveaubewakingsmiddel voor het moderne vreemde talenonderwijs is sinds 2001 het Europees Referentiekader. De regulerende werking ervan is echter beperkt gebleven. Het duurde jaren voordat SLO en Cito hadden uitgezocht welke ERK-niveaus zouden corresponderen met de verschillende eindniveaus van de schooltypes, en de overheid heeft tot op heden alleen voor de leesvaardigheidstoetsen van de centrale examens de voorgestelde ERK-koppelingen bindend verklaard. Voor de overige vaardigheden, die in het schoolexamen vallen, hebben de door de SLO vastgestelde 'ERK-streefniveaus' alleen een indicatieve status.

Evaluatie

Het lijkt hoog tijd geworden voor een grondige evaluatie van de uitwerking van dit weinig sturende niveaubewa-

Foto: Anda van Riet

kingsbeleid in de praktijk. Bij de grote vrijheid die de overheid de scholen gedurende een langere periode gegund heeft, valt te verwachten dat er een brede variatie van praktijken ontstaan is. Een indicatie daarvan geven de enquêtes die de sectie Frans van Levende Talen in het schooljaar 2014–2015 en de secties Duits en Spaans in het schooljaar 2015–2016 gehouden hebben. Ze vroegen docenten naar de hoeveelheden contacturen in vmbo, havo, vwo en gymnasium voor hun vakken. De beperkte onderzoeksmiddelen en -capaciteit laten harde conclusies niet toe, vooral niet voor het vmbo, waar de situatie complex is. Maar één resultaat springt in het oog, namelijk de grote bandbreedte tussen de grootste en de kleinste gerapporteerde hoeveelheden contacturen. Met de nodige voorzichtigheid kan geconcludeerd worden dat het beschikbare aantal contacturen door alle klassen heen voor hetzelfde examen op de scholen met de meeste contacttijd anderhalf tot twee keer zo groot is als die op de scholen met de minste contacttijd.

Voordat geconcludeerd kan worden dat er scholen zijn die voor dezelfde eindkwalificatie zo'n 35 tot 50 procent minder contacttijd nodig achten dan andere, moeten veel vragen beantwoord worden. Hoe (on)betrouwbaar zijn de resultaten van de gehouden enquêtes? Hoeveel tijd besteden leerlingen gemiddeld aan het vak buiten de contacturen? Hoe staat het met de aantallen contacturen voor het kernvak Engels in verhouding tot keuze-

vakken als Duits, Frans en Spaans? Welke rol speelt de blootstelling aan doeltaalinput buiten de school bij de verschillende talen? Wat is er eigenlijk bekend over de verhouding tussen leertijd en leerresultaten in het vreemdetalenonderwijs?

De secties Duits, Frans en Spaans van Levende Talen menen dat er veel onderzoek te doen valt naar vragen zoals de volgende:

- Hoeveel leertijd hebben leerlingen in de verschillende schooltypes gemiddeld besteed aan de verschillende vreemde talen waar ze examen in doen? Zijn er verschillen in bandbreedte tussen grootste en kleinste hoeveelheden leertijd tussen de verschillende talen?
- Hoe verhouden die verschillende hoeveelheden leertijd zich tot de examenresultaten?
- Hoe betrouwbaar en hoe vergelijkbaar zijn de resultaten van de schoolexamens van verschillende scholen?
- Is er een minimale hoeveelheid leertijd voor elk examenniveau vast te stellen, en zo ja, welke?

Antwoorden op deze en dergelijke vragen lijken van het grootste belang voor een evidencebased niveaubewakingsbeleid van de overheid. Wellicht blijkt daaruit dat herinvoering van bindende minimumaantallen les- en begeleidingsuren wenselijk of zelfs noodzakelijk is. ■

Sectiebesturen Duits, Frans en Spaans van Levende Talen